

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 90/2021
11.03.2021. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, др Драгише Б Слијепчевића и др Илије Зиндовића, чланова већа, у парници по тужби тужиоца, АА ДОО ..., Ул. ... бр. ..., чији је пуномоћник Марина Ресимић, адвокат у ..., против туженог ProCredit Bank АД Београд, ул. Милутина Миланковића бр. 17, чији је пуномоћник Весна Јовичић, адвокат у ..., ради утврђења и исплате, вредност предмета спора 100.000,00 динара, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 2246/19 од 26.02.2020. године, у седници већа која је одржана дана 11. марта 2021. године, донео је следећу

ПРЕСУДУ

І ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, **ПРЕИНАЧАВАЈУ** се пресуда Привредног апелационог суда Пж 2246/19 од 26.02.2020. године и пресуда Привредног суда у Београду П 6799/18 од 18.02.2019. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

УТВРЂУЈЕ СЕ да је ништава одредба члана 3. Уговора о кредиту број 2141003003590 од 30.03.2011. године закљученог између парничних странака, која гласи: „Корисник кредита је сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 0,5% од износа одобреног кредита, на име трошкова обраде кредита.“

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу исплати износ од 100.000,00 динара са законском затезном каматом од 30.03.2011. године до исплате, у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке..

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове првостепеног и другостепеног поступка у износу од 71.100,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

ІІ ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 61.500,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П 6799/18 од 18.02.2019. године у ставу І изреке одбијен је тужбени захтев да се утврди да је ништава одредба члана 3. Уговора о кредиту број ... од 30.03.2011. године закљученог између парничних странака, која

гласи: „Корисник кредита је сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 0,5% од износа одобреног кредита, на име трошкова обраде кредита.“ Ставом II изреке одбијен је тужбени захтев да се тужени обавезе да тужиоцу исплати износ од 100.000,00 динара са законском затезном каматом од 30.03.2011. године до исплате. Ставом III изреке тужилац је обавезан да туженом накнади трошкове поступка у износу од 13.500,00 динара.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 2246/19 од 26.02.2020. године одбијена је жалба тужиоца и потврђена је наведена првостепена пресуда.

Против пресуде Привредног апелационог суда Пж 2246/19 од 26.02.2020. године, тужилац је преко пуномоћника из реда адвоката изјавио благовремену ревизију, због погрешне примене материјалног права. Ревизију је изјавио позивом на одредбу члана 404. ЗПП, ради уједначавања судске праксе. Предложио је да ревизијски суд дозволи и усвоји ревизију.

По члану 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе чл 404. ЗПП, ради уједначавања судске.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац су били у уговорном односу по основу Уговора о кредиту бр. ... од 30.03.2011. године. Овим уговором тужени је одобрио тужиоцу кредит у износу од 20.000.000,00 динара у складу са Уговором о регулисању међусобних односа у вези са субвенционисањем каматних стопа за кредите за одржавање ликвидности и финансирања трајних обртних средстава и за извозне послове у 2011. години, закљученог између Фонда за развој и туженог. Чланом 3. наведеног уговора тужилац се обавезао да ће туженом на име трошкова обраде кредита исплатити износ од 0,5% износа кредита, што представља износ од 100.000,00 динара и то тако што ће давалац кредита задржати тако обрачуната средства од износа одобреног кредита. Тужиоцу је уручен План отплате кредита и преглед битних елемената отплате кредита, који укључују износ кредита, висину номиналне каматне стопе, рок отплате, ефективну каматну стопу од 13,94%, као и накнаде и

трошкове у износу од 100.000,00 динара. Није било спорно да је тужени приликом исплате средстава задржао на име трошкова обраде кредитног захтева 0,5% износа одобрене главнице кредита.

У овој парници предмет тужбеног захтева је утврђење ништавости одредбе уговора о кредиту којом се успоставља обавеза тужиоца на име плаћања износа од 0,5% у погледу трошкова обраде кредита, као и враћање датог по таквој уговорној одредби, услед последица њене ништавости.

Нижестепени судови закључују да није ништава одредба уговора о кредиту о обавези тужиоца да туженом на име накнаде трошкова обраде кредита исплати износ од 0,5% одобрених кредитних средстава, задржавањем дела одобрених кредитних средстава. Применом члана 1065. Закона о облигационим односима и члана 43. Закона о банкама, нижестепени судови сматрају да тужени има право да поред камате наплаћује и трошкове обраде кредита, односно да није искључено право банке да поред уговорне камате наплаћује и друге трошкове, при чему је тужилац био упознат са оваквом својом обавезом поводом закључења предметног уговора. Закључују да су тужиоцу предочени трошкови обраде кредита на начин који не оставља сумњу у висину и врсту обавезе коју је тужилац, као корисник кредита, био дужан да плати туженом.

Врховни касациони суд не прихвата становиште нижестепених судова.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО, који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеног промета. Код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, средства обезбеђења - резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО, исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник РС“ број 57/06), који је био на снази у време закључења спорног уговора о кредиту. Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова (ефективна каматна стопа), као и ближи услови и начин обавештавања клијента банке (тачка 1. став 1.). Јединствени начин обрачуна и

објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку обављања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама (тачка 1. став 2.). Према тачки 5. став 1. одредба под 1) понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: висину номиналне каматне стопе на депозит, односно кредит, износ накнада и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита, односно одобравања кредита, износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту, односно кредиту. Ставом три ове тачке прописано је да подаци из става 1. ове тачке треба да буду уведени и исказани у понуди из тог става тако да клијента ни једног тренутка не доведе у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Према одредби тачке 7. став 2. Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате овог кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: износ кредита, период отплате, номинала каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплате рате, док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредбе под 2) ове Одлуке. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне камате стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопе, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефективне каматне стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да су сви приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, план отплате кредита који је укључивао трошкове обраде кредита од 0,5% исказане кроз ефективну каматну стопу. На тај начин тужени је

упознао тужиоца са висином његових обавеза. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба дела члана 3. Уговора о кредиту ... од 30.03.2011. године која је тим поводом везивала парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку другостепеног суда у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 100.000,00 динара као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Преиначена је и одлука о трошковима поступка. У односу на остварени успех у спору тужиоцу применом члана 153, 154. и 163. Закона о парничном поступку припадају укупни трошкови у износу од 71.100,00 динара и то: на име састава тужбе и једног образложеног поднеска износ од 12.000,00 динара, на име приступа на једно одржано рочиште износ од 7.500,00 динара и на име састава жалбе износ од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи, као и на име судске таксе на тужбу износ од 9.900,00 динара, на име судске таксе на пресуду износ од 9.900,00 динара, на име судске таксе на жалбу износ од 9.900,00 динара и на име судске таксе на другостепену одлуку износ од 9.900,00 динара, према Закону о судским таксама.

Према изнетом су преиначене нижестепене пресуде, применом одредбе члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Одлучено је о трошковима ревизијског поступка применом члана 165. Закона о парничном поступку. У односу на остварени успех у спору тужиоцу припада право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, због чега му у складу са опредељеним захтевом по том основу припадају укупни трошкови у износу од 61.500,00 динара и то: на име састава ревизије у износу од 12.000,00 динара, према важећој Адвокатској тарифи, као и на име судске таксе на ревизију износ од 19.800,00 динара и на име судске таксе на одлуку по ревизији износ од 29.700,00 динара, према Закону о судским таксама, па је донета одлука као у ставу II изреке.

**Председник већа-судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић